Fridtjof Nansens Institutt

ECOLUR
NEW INFORMATIONAL POLICY IN ECOLOGY

ՍԵՎԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԷԿՈՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ԵՎ ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄՆ ՈՒ ԿԱՅՈՒՆ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ, ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐՆ ՈՒ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐԸ

ՄՈԴՈՒԼ

ԵՐԵՎԱՆ 2026

Սույն մոդուլը պատրաստվել է «Աջակցություն Հայաստանի՝ Կենսաբանական բազմազանության մասին կոնվենցիայի կողմերի համաժողովի նախագահությանը և ներքին իրականացմանը» ծրագրի շրջանակում: Ծրագիրն իրականացվում է «Էկոլուր» տեղեկատվական ՀԿ-ի կողմից՝ «Ֆրիտյոֆ Նանսեն» ինստիտուտի հետ համագործակցությամբ, Նորվեգիայի զարգացման համագործակցության գործակալության աջակցությամբ:

Ծրագրի շրջանակում արտահայտված տեսակետները պարտադիր չէ, որ արտահայտեն «Ֆրիտյոֆ Նանսեն» ինստիտուտի տեսակետները:

I. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Սույն մոդուլի նպատակն է 2026թ. հոկտեմբերի 19-30-ը Հայաստանում անցկացվելիք Միավորված Ազգերի Կազմակերպության (այսուհետ՝ ՄԱԿ) «Կենսաբանական բազմազանության մասին» կոնվենցիայի Կողմերի 17-րդ համաժողովին (CBD COP 17) ընդառաջ ներկայացնել ՀՀ հարուստ կենսաբազմազանությունը և կենսաբազմազանության պահպանման և կայուն օգտագործման ոլորտում ՀՀ՝ միջազգային կոնվենցիաների և տեղական մակարդակի շրջանակներում ստանձնած պարտավորությունները, ազգային մակարդակում Սևան համայնքին վերաբերելի թիրախները, համայնքում անցկացված հանդիպումների և քննարկումների արդյունքում վերհանված՝ կենսաբազմազանության պահպանման և կայուն օգտագործման ոլորտում համայնքում առկա մարտահրավերները, ներկայացնել դրանց հաղթահարմանն ուղղված առաջարկները:

Մոդուլի մշակման համար օգտագործվել և ուսումնասիրվել են համապատասխան կոնվենցիաները, AM0000002 «Սևան» ազգային պարկ էմերալդ թեկնածու տարածքի առաջարկները, ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարի 2026 թ. ապրիլի 3-ի թիվ 100-Լ հրամանը, ոլորտին առընչվող ՀՀ իրավական ակտեր, պաշտոնական աղբյուրներ:

II. ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ՝ CBD COP 17-Ը ՀՅՈՒՐԸՆԿԱԼՈՂ ԵՐԿԻՐ

2026թ. հոկտեմբերի 19-30-ը Հայաստանը կհյուրընկալի[1] ՄԱԿ-ի «Կենսաբազմազանության մասին» կոնվենցիայի Կողմերի 17-րդ համաժողովը (CBD COP 17):

CBD COP17-ին Հայաստանում կքննարկվի շուրջ 50 փաստաթուղթ: Կարևորագույն իրադարձությունը լինելու է Կունմին-Մոնրեալի գլոբալ կենսաբազմազանության շրջանակի իրականացման առաջին Գլոբալ վերանայումը (Global Review): Ակնկալվում է, որ CBD COP17-ը կվերածի այս վերանայման արդյունքները գործնական ուղեցույցների՝ մինչև 2030 թվականը գլոբալ հավակնությունների արագացված իրականացումն ապահովելու համար: CBD COP17-ի չորս հիմնական առաջնահերթություններն են.

1. Գլոբալ վերանայում՝ իրականացման առաջընթաց և հաշվետվողականություն
2. Ֆինանսներ և թվային գենետիկական հաջորդականության տվյալներ՝ ֆինանսավորում, Կալի հիմնադրամ (Cali Fund) և օգուտների բաշխում
3. Մասնակիցներ՝ բնիկ ժողովուրդներ, համայնքներ և շահառուներ
4. Սիներգիա՝ կենսաբազմազանություն, կլիմա, հողեր, ջուր:

III. ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՆԵՐԸ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

[1] Decision adopted by the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity on 1 November 2024 (https://www.cbd.int/doc/decisions/cop-16/cop-16-dec-27-en.pdf)

1.ՄԱԿ-ի «Կենսաբանական բազմազանության մասին» կոնվենցիան ընդունվել է 1992թ. մայիսի 22-ին՝ Նայրոբիում (Քենիա) և պաշտոնապես բացվել ստորագրման համար նույն թվականի հունիսի 5-ին՝ Ռիո դե Ժանեյրոյի «Երկիր» գագաթնաժողովում: Այն ուժի մեջ է մտել 1993 թվականի դեկտեմբերի 29-ին:

Կոնվենցիայի նպատակներն են.

- կենսաբանական բազմազանության պահպանում
- կենսաբանական բազմազանության բաղադրիչների կայուն օգտագործում
- գենետիկական ռեսուրսների օգտագործումից բխող օգուտների արդար և հավասար բաշխում:

Հայաստանն այս կոնվենցիային միացել է 1993թ: 2004թ. մարտի 16-ին ՀՀ Ազգային ժողովի որոշմամբ վավերացվել է Կոնվենցիայի Կարթագենայի արձանագրությունը[2], որն ապահովում է գենետիկորեն մոդիֆիկացված օրգանիզմների (ԳՄՕ) անվտանգ մշակումը, տեղափոխումը և օգտագործումը, որոնք կարող են ունենալ բացասական ազդեցություն կենսաբազմազանության վրա՝ հաշվի առնելով նաև մարդու առողջությանը վերաբերող ռիսկերը:

2026 թ. մարտի 25-ին ՀՀ Ազգային ժողովը վավերացրել է Կոնվենցիայի Նագոյայի արձանագրությունը, որն ապահովում է գենետիկական ռեսուրսների օգտագործումից առաջացող օգուտների արդար և հավասար բաշխումը[3]:

2022թ. դեկտեմբերի 19-ին ՄԱԿ-ի «Կենսաբանական բազմազանության մասին» կոնվենցիայի Կողմերի 15-րդ համաժողովի ժամանակ ընդունվեց Կունմին-Մոնրեալի կենսաբազմազանության պահպանման գլոբալ շրջանակը (այսուհետ՝ ԿՄԿ): Այն ներառում է 4 նպատակ 2050թ. համար և 23 թիրախ 2030թ. համար:
Նպատակներն են՝
1) Պաշտպանել և վերականգնել
2) Բարգավաճել բնության հետ ներդաշնակ
3) Արդարացիորեն բաշխել օգուտները
4) Ներդնել և համագործակցել:
Շրջանակի 23 թիրախներից 1-8-ն ուղղված են կենսաբազմազանության համար սպառնալիքների կրճատմանը, 9-13-ը՝ մարդկանց կարիքների բավարարմանը կենսաբազմազանության կայուն օգտագործման և օգուտների բաշխման միջոցով, 14-23-ն ուղղված են իրականացման և ներդրման համար գործիքներին և լուծումներին: Այն ուղենշային համաձայնագիր է, որը սահմանում է նպատակներ և կոնկրետ գործողություններ՝ մինչև 2050 թ. դադարեցնելու կենսաբազմազանության կորուստը: Շրջանակի թիրախները ներառում են էկոհամակարգերի 30 տոկոսի վերականգնում, ցամաքի, ջրերի և ծովերի 30%-ի պահպանություն, ինվազիվ օտար տեսակների՝ ներմուծման նվազեցում մինչև 50% :

[2] https://www.arlis.am/hy/acts/4179
[3] https://www.arlis.am/hy/acts/223685

2.«Եվրոպայի վայրի բնության և բնական միջավայրի պահպանության մասին» կոնվենցիան (Բեռնի կոնվենցիա) ընդունվել է 1979 թ. սեպտեմբերի 19-ին Շվեյցարիայի Բեռն քաղաքում: Կոնվենցիայի նպատակն է ապահովել վայրի ֆլորայի ու ֆաունայի և նրանց բնական միջավայրերի պահպանությունը՝ առանձնակիորեն կարևորելով այն տեսակները և բնական միջավայրերը, որոնց պահպանման համար անհրաժեշտ է համագործակցություն մի քանի պետությունների կողմից, ինչպես նաև խթանել նման համագործակցությունը:

Հայաստանը Կոնվենցիան վավերացրել է 2008թ. ապրիլի 14-ին, որը ուժի մեջ է մտել 2008թ. օգոստոսի 1-ից[4]:

Հայաստանը ներգրավված է Կոնվենցիայի կարևոր գործիքներից մեկում՝ Էմերալդ ցանցում, որի նպատակներից մեկն է առանձնացնել և պահպանել կենսաբազմազանության համար արժեքավոր տարածքները: Հայաստանը ներկայացրել է 23 Էմերալդ թեկնածու տարածք, որոնք ընդգրկել են 1.033.719,5 հա, կամ երկրի տարածքի 34,7%-ը: Մի քանի տարի է՝ տեղի է ունենում այդ տարածքների վերանայման գործընթաց: «Եվրոպական միությունը հանուն շրջակա միջավայրի (EU4Environment) ծրագրի» շրջանակում Համաշխարհային բանկը պատրաստել է «Հայաստանում Էմերալդ ցանցի թեկնածու տարածքների վերանայման առաջարկություններ», ըստ որոնց՝ առաջարկվում է 30 թեկնածու տարածք 23-ի փոխարեն, որոնց ընդհանուր տարածքը կկազմի 707,739.22 հեկտար կամ երկրի 23.8%-ը[5]:

3. «Վայրի կենդանիների միգրացվող տեսակների պահպանության մասին կոնվենցիա»-ն (Բոննի կոնվենցիա) ընդունվել է 1979թ. հունիսի 23-ին Գերմանիայի Բոննն քաղաքում: Այն ուժի մեջ է 1983 թ-ից:

Կոնվենցիայի նպատակն է պահպանել միգրացվող վայրի կենդանիները, նրանց կենսամիջավայրերը և միգրացիոն ուղիներն ամբողջ աշխարհում: Այն գործում է ՄԱԿ-ի Շրջակա միջավայրի ծրագրի (UNEP) հովանու ներքո և կենսաբազմազանության պահպանության գլոբալ համակարգի կարևոր բաղադրիչ է:

Հայաստանն այս Կոնվենցիային միացել 2006թ.: Այն ուժի մեջ է մտել 01.03.2011թ-ից:

4. «Միջազգային կարևորության խոնավ տարածքների մասին, հատկապես որպես ջրաթռչունների բնակավայր» կոնվենցիան (Ռամսարի կոնվենցիա)[6] ընդունվել է 1971թ.:

Կոնվենցիան ջրաճահճային տարածքների պահպանությանը նվիրված առաջին համաշխարհային բնապահպանական համաձայնագիրն է: Դրա հիմնական նպատակն է ջրաճահճային տարածքների պահպանությունն ու «խելամիտ

[4] https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=104
[5] https://www.eu4environment.org/app/uploads/2024/10/Recommendations-for-Review-of-the-Candidate-Emerald-Sites-in-Armenia-ARM.pdf

[6] https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-wetlands-international-importance-especially-waterfowl-habitat

օգտագործումը» (wise use)՝ կենսաբազմազանության և մարդկային բարեկեցության համար: ՀՀ-ն կոնվենցիային միացել է 1993թ.: ՀՀ-ում ներկայում միջազգային նշանակության Ռամսարյան տարածք են ճանաչվել ԵՒանա և Արփի լճերը, Խոր Վիրապի ճահճուտները:

IV. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՈՒՍՏ, ԲԱՅՑ ՎՏԱՆԳՎԱԾ ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայաստանի տարածքը մոտ 3800 տեսակի անոթավոր բույսի, 4200 տեսակի սնկի, 685 տեսակի քարաքոսի, 428 տեսակի ջրիմուռի, 399 տեսակի մամուռի աճելավայր է: Հայաստանի կենդանական աշխարհը ներառում է շուրջ 17000-17500 կենդանի օրգանիզմ, որոնցից 83 տեսակի կաթնասուն, 353 տեսակի թռչուն, 53 տեսակի սողուն, 8 տեսակի երկկենցաղ, 39 ձկնատեսակ և ավելի քան 11000 անողնաշարավոր կենդանատեսակ:

Կլիմայական պայմանները և բազմատեսակ լանդշաֆտները նպաստել են բարձր աստիճանի էնդեմիզմ ունեցող հարուստ կենսաբազմազանության առաջացմանը:

Հայաստանը, լինելով Կովկասի տարածաշրջանի մաս, ճանաչված է որպես աշխարհի կենսաբազմազանության 36 թեժ կետերից մեկը:

ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված են՝ 452 բուսատեսակ, 40 սնկատեսակ, 155 ողնաշարավոր կենդանի և 153 անողնաշարավոր կենդանատեսակ:

Աշխարհում շարունակվող և արձանագրվող կենսաբազմազանության կորատից, անմասն չէ նաև ՀՀ-ն: Հանքարդյունաբերության և այլ ծանր արդյունաբերության տեսակների համար կառուցվող խոշոր ենթակառուցվածքները, հիդրոէներգետիկան, անտառհատումները, անտառային հրդեհները, գյուղատնտեսությունը, այդ թվում՝ արոտավայրերի չկարգավարված արածեցումը, ռեկրեացիան և զբոսաշրջությունը, կենցաղային և շինարարական թափոններով տարածքների աղտոտումը, վայրի ուտելի բուսատեսակների չկարգավորված հավաքչությունը, վայրի կենդանիների և թռչունների ապօրինի որսը, հիվանդություններն ու վարակները, ինվազիվ կենսատեսակների տարածումը, կլիմայի փոփոխությունն իրենց բացասական հետևանքն են թողնում կենսաբազմազանության վրա՝ կրճատելով նրանց թվաքանակը և փոխելով նրանց տեսակային կազմը:

V. ՍԵՎԱՆ ԽՈՇՈՐԱՑՎԱԾ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՀԱԿԻՐՃ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ, ԿԵՆԴԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ԲՈՒՍԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

Սևան համայնքը Սևանա լճի և նրա ջրահավաք ավազանի անմիջական ազդեցության նրա կենսաբազմազանության կրողն է: Համայնքի կենտրոն Սևան քաղաքը գտնվում է ծովի մակերևույթից 1925մ բարձրության վրա, Սևանա լճի հյուսիս-արևմտյան ափին՝ լճից 200-250մ հեռավորության վրա:

Համայնքն իր մեջ ներառում է Սևան քաղաքը և Գագարին, Վարսեր, Ծաղկունք, Գեղամավան, Դդմաշեն, Զովաբեր, Լճաշեն, Նորաշեն, Չկալովկա, Ծովագյուղ, Սեմյոնովկա գյուղերը: Բնակչության թիվը 2025թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմում

է 45033 մարդ: Սևան քաղաքը, Լճաշեն, Չկալովկա, Ծովագյուղ բնակավայրերն անմիջականորեն գտնվում են լճափին: Համայնքի բնակավայրերը ծովի մակարդակից բարձր են 2100մ (Սեմյոնովկա) -1750մ (Զովաբեր): Հողային ֆոնդը կազմում է 39689.27 հա, որից գյուղատնտեսական նշանակությանը՝ 31686.16 հա: Համայնքի բնակչությունը հիմնականում զբաղվում է գյուղատնտեսությամբ, բուծում են խոշոր և մանր եղջերավոր անասուններ: Շնորհիվ Սևանա լճի և նրա ափամերձ տարածքների, պատմամշակութային հարստության և ժողովրդագրական ավանդույթների պահպանման համայնքում զարգացած է զբոսաշրջությունը, գաստրոտուրիզմը:

Սևան համայնքում ներկայում հաշվառված է ոչ մետաղական 5 հանքավայր, որոնցից ներկայում շահագործվում է միայն Լճաշենի հրաբխային խարամի հանք:

Համայնքի վարչական տարածքը Հայաստանի՝ կենսաբազմազանությամբ հարուստ լեռնային էկոհամակարգերով տարածքներից է, և այն չի կարելի տարանջատել Սևանա լճի էկոհամակարգերից: Համայնքի կենսաբազմազանությունը ձևավորվում է Սևանա լճի, ափամերձ խոնավ տարածքների, լեռնատափաստանների, մարգագետինների և լեռնային էկոհամակարգերի փոխկապակցված համալիրով: Համայնքի տարածքում և դրա հարակից «Սևան» ազգային պարկում առկա են մեծ թվով հազվագյուտ, էնդեմիկ և Կարմիր գրքում ընդգրկված տեսակներ:

«Սևան» ազգային պարկի կենսաբազմազանությունը

Բուսական աշխարհ: «Սևան» ազգային պարկի և պահպանական գոտու տարածքում արձանագրված է մոտ 1,600 բարձրակարգ բուսատեսակ, որոնցից շուրջ 55-ը հազվագյուտ կամ անհետացող, իսկ 23-ը՝ Սևանի ավազանի էնդեմիկ տեսակներ են: Տափաստանային բուսականության մեջ տարածված են *Festuca valesiaca*, *F. ovina*, *Koeleria albovii*, *Stipa capillata*, *S. lessingiana*, *Artemisia*, *Achillea*, *Astragalus* և այլ ցեղերի տեսակներ:

Կենդանական աշխարհ: Ազգային պարկի տարածքում արձանագրված է շուրջ 330 ողնաշարավոր կենդանատեսակ, այդ թվում՝ 44 կաթնասուն, 267 թռչուն, 4 երկկենցաղ, 16 սողուն և 9 ձկնատեսակ: Կաթնասուններից հանդիպում են գայլը (*Canis lupus*), աղվեսը (*Vulpes vulpes*):

Առանձնահատուկ նշանակություն ունեն Սևանի իշխանի (*Salmo ischchan*), Սևանի կողակի (*Capoeta sevangi*) և Սևանի բեղլուի (*Barbus geokschaicus*) պոպուլյացիաները: Սևանա լճի ավազանը նաև միջազգային և ազգային նշանակության ջրային թռչունների կարևոր հանգստավայր ու բնադրավայր է:

Սևանի ջրահավաք ավազանը ներառված է Հայաստանի կարևորագույն էկոհամակարգերի շարքում և հանդիսանում է.

- միջազգային նշանակության թռչնաբանական տարածք (IBA)
- էկոլոգիական միջանցք՝ Գեղամա, Վարդենիսի և Սևանի լեռնաշղթաների միջև ըստ Բոնի կոնվենցիայի[i] չափորոշիչների
- Սևանի իշխանի պահպանության հիմնական տարածք

- Բազմաթիվ էնդեմիկ բույսերի և կենդանիների կենսամիջավայր
- Հայաստանի կենսաբազմազանության պահպանության առաջնահերթ գոտի

Ռամսարի կոնվենցիայի[7] չափորոշիչներով պաշտոնապես լիճը և նրա ափամերձ գոտին ճանաչված է Ռամսարյան ջրաճահճային տարածք: Այն ապահովում է ձկների բազմացումը, թռչունների միգրացիոն կանգառ է, կարգավորում է ջրի հոսքը:

Ըստ ՀՀ կառավարության 2016 թվականի օգոստոսի 18-ի N 860 - Ն որոշմամբ [8] սահմանված ցանկի՝ տարածքը դիտարկվում է որպես գայլի, շնագայլի, աղվեսի, գորշուկի, քարակզաքիսի, նապաստակի, վայրի խոզի, ջրառնետի, քարակաքավի, լորի, մեղվակերի, աղավնիների, կտցարների, սև կեռնեխի, դաշտային և տափաստանային արտույտների, ջրլող թռչունների «Սևան» որսահանդակ:

Հաշվի առնելով կենսաբազմազանության առումով տարածքի կարևորությունը՝ ՀՀ-ն 2016 թվականին Բեռնի կոնվենցիայի քարտուղարություն ներկայացրեց Հայաստանում «Էդմերալդ ցանցի» թեկնածու տարածքների ցանկը: Ի թիվս հայտում ներառված 23 պոտենցիալ տարածքների, այն ներառում է նաև «Սևան» ազգային պարկը՝ (AM0000002) 489,839.78 հա տարածքով: Հետագայում, «EU4Environment» ծրագրի շրջանակներում կատարված ուսումնասիրությունների[9] արդյունքում քննարկվում է տարածքի նոր՝ 156,321.48 հա մակերեսով, 33 կենսամիջավայրով, 4 բույսի, անողնաշարավորների՝ 2, թռչունների՝ 70 և կաթնասունների 6 տեսակներով տարբերակը, որի վերաբերյալ վերջնական որոշումից հետո այն հաստատման կներկայացվի Բեռնի կոնվենցիայի քարտուղարություն:

VI. ՀՀ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ 2026-2030 ԹԹ. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳՐՈՎ ՍԵՎԱՆ ՀԱՄԱՆՔԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԼԻ ԹԻՐԱԽՆԵՐԸ

ՀՀ Շրջակա միջավայրի (այսուհետ՝ ՇՄ) նախարարի 2026 թ. ապրիլի 3-ի թիվ 100-Լ հրամանով հաստատվել է ՀՀ կենսաբանական բազմազանության պահպանության նպատակները և 2026-2030 թվականների գործողությունների ծրագիրը: Հայաստանը նախատեսել է մինչև 2030թ. պահպանության տակ վերցնել երկրի տարածքի 20 տոկոսը, որի մեջ ներառվելու են բնության հատուկ պահպանվող տարածքները, անտառները, Էմերալդ թեկնածու տարածքները, էկոլոգիական միջանցքները և արդյունավետ պահպանության այլ տարածքներ: Ծրագրով սահմանված 30 թիրախներից Սևան համայնքի նկատմամբ կիրառելի են հետևյալ թիրախները.

Թիրախ 1. ներառել կրիտիկական կենսամիջավայրերը տարածական պլանավորման մեջ

---

[77] https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-wetlands-international-importance-especially-waterfowl-habitat

[8] https://arlis.am/hy/acts/135650/latest

[9] https://www.eu4environment.org/app/uploads/2024/10/Recommendations-for-Review-of-the-Candidate-Emerald-Sites-in-Armenia-ARM.pdf

Թիրախ 2.վերականգնել դեգրադացված էկոհամակարգերը

Թիրախ 3. ընդլայնել բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ցանցը, այդ թվում տարածքային բնապահպանական այլ արդյունավետ գործիքակազմերի (other effective conservation measures (OECM) կիրառման միջոցով /Արդեն իսկ ընթանում է նոր՝ «Դիլիջան» կենսոլորտային տարածքի ստեղծումը, որի կազմում նախատեսվում է ներառել նաև Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Ծովագյուղ, Սեմյոնովակա և Սևան բնակավայրերը /

Թիրաժ 4. բարձրացնել բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կառավարման արդյունավետությունը /Հաստատվել է «Սևան ազգային Պարկ» ՊՈԱԿ-ի նոր կառավարման պլանը, որի մեջ արտացոլվել են նաև ազգային պարկի կառավարման գործընթացում Սևան համայնքի ներառման գործիքակազմերը /

Թիրախ 5. պահպանել գլոբալ վտանգված տեսակները և կառավարել մարդ-վայրի կենդանիներ կոնֆլիկտը

Թիրախ 8. նվազեցնել Սևանա լճի էկոհամակարգի աղտոտումը, վերականգնել դրա էկոհամակարգի հավասարակշռությունը

Թիրախ 9. նվազեցնել Հայաստանում ջրային ռեսուրսների աղտոտումը

Թիրախ 10. բարձրացնել անտառային լանդշաֆտների դիմակայությունը կլիմայի փոփոխությանը

Թիրախ 11. ներդնել կայուն որսորդության փորձառություններ

Թիրախ 12. խթանել կայուն անտառտնտեսությունը և գյուղատնտեսությունը

Թիրախ 13. կիրառել բնահեն լուծումներ

Թիրախ 14. խթանել բնակավայրերի, այդ թվում քաղաքների կանաչ զարգացումը

Թիրախ 16. բարձրացնել կենսաբազմազանության պահպանության կարևորությունն ու նշանակությունը տեղականից մինչև ազգային մակարդակներում

Թիրախ 17. ներդնել բնապահպանական, սոցիալական և կառավարչական կարգավորումներ

Թիրախ 19. բարելավել թափոնների վերամշակման մակարդակը և խթանել կայուն սպառման ընտրության հնարավորություններ

Թիրախ 20. նվազեցնել սննդի գերսպառումը և սննդի թափոնների գոյացումը

Թիրաժ 22. նվազեցնել կենսաբազմազանության վրա վնասակար ազդեցությունները

Թիրախ 23 և 24. գույքագրել համայնքի ներքին և միջազգային ֆինանսական միջոցները

Թիրախ 28. խրախուսել հանրության մասնակցությունը կենսաբազմազանության վերաբերյալ հետազոտություններում և բարձրացնել բնապահպանական իրազեկվածության մակարդակը

Թիրախ 29. ներգրավել համայնքներին բնապահպանական կառավարման մեջ

Թիրախ 30. Կենսաբազմազանության պահպանման ոլորտում ապահովել գենդերային հավասարությունը։

VII. ՍԵՎԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՏԱՐԱԾՔԻ ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԿԱՅՈՒՆ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ

Համայնքի վարչական տարածքի կենսաբազմազանությանն սպառնացող վտանգներից են՝

1. Վայրի կենդանիների ապօրինի որսը և ձկնորսությունը, ինչպես նաև դրանց կանոնների չպահպանումը։
2. Գյուղատնտեսությունը և սննդարդյունաբերությունը, (հողերի և էկոհամակարգերի ոչ կայուն օգտագործում՝ դեգրադացիա, հիվանդությունների և վնասատուների դեմ պայքար ոչ օրգանիկ և ոչ կենսաբանական մեթոդների կիրառմամբ), ինչի արդյունքում առաջանում է կենսամիջավայրերի խաթարում: Գյուղատնտեսական նպատակներով կատարվող ջրառի արդյունքում տուժում են գետերի հուները, որի պատճառով ոչնչանում են ափամերձ և ջրային էկոհամակարգերի տարրերը, հատկապես՝ ձկնատեսակներն ու նրանց կերի բազան: Գյուղատնտեսության զարգացման նպատակով օգտագործվող պարարտանյութերը ներթափանցում են գետեր կամ Սևանա լիճ՝ վտանգելով կենսաբազմազանությունը:
3. Կոմունալ-կենցաղային չմաքրված ջրերի ներհոսք Սևանա լիճ։
4. Մանր և խոշոր եղջերավորների չկանոնակարգված արածեցում (այդ տարածքներում խաթարվում է բնական սերմնային վերականգնումը)։
5. Ռեկրեացիան և զբոսաշրջությունը (կենցաղային թափոններով աղտոտում, վայրի գեղազարդ ծաղիկների հավաք)։
6. Անտառհատումներ, որոնց ազդեցությունը երկարաժամկետ է և հանգեցնում է անտառի կազմի և ծառուտների լրիվության խախտման, անտառի ստորին գոտու կենսաբազմազանության տեսակների վտանգման, անտառային էկոհամակարգերի հողապաշտպան և ջրակարգավորիչ գործառույթների նվազման։
7. Համայնքի մի շարք բնակավայրերում կենցաղային և շինարարական թափոնների կուտակումները մասնատում են բուսական և կենդանական պոպուլյացիաներն ու համակեցությունները, խախտում կենդանիների միգրացիոն ուղիները և սպառնում որոշ հազվագյուտ տեսակների գոյատևմանը: Առաջացնում են օդի աղտոտվածություն փոշով և այլ արտանետումներով։
8. Սևան քաղաքում և ազգային պարկում արձանագրված սոճիների չորացումը, զանգվածային համաճարակները։
9. Կենսառեսուրսների գերօգտագործումը (արոտավայրերի գերարածեցում, ուտելի խոտաբույսերի և դեղաբույսերի չկանոնակարգված հավաքչություն, անօրինական որս և ձկնորսություն, ինչը հանգեցնում է կենսաբազմազանության լուրջ կորուստների, կամ որի արդյունքում արժեքավոր կենսատեսակները փոխարինվում են ոչ արժեքավորներով։
10. Լճի մակարդակի իջեցման արդյունքում էնդեմիկ ձկնատեսակների բնադրավայրերի ոչնչացում։
11. Փոքր ՀԷԿ-երի շահագործման արդյունքում գետային ձկնաշխարհի, էկոհամակարգերի ոչնչացում։

VIII. ՍԵՎԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԷԿՈՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԵՎ ԿԱՅՈՒՆ

ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Համայնքի բոլոր բնակավայրերի համար ստեղծել կենսաբազմազանության քարտեզ/գույքացուցակ, առանձնացնել Կարմիր գրքի և էնդեմիկ տեսակների հիմնական կենսամիջավայրերը և մշակել գործողությունների ծրագիր Սևան համայնքի կենսաբազմազանության պահպանման և կայուն օգտագործման համար:
2. Գործողությունների ծրագիրը ներկայացնել Շրջակա միջավայրի նախարարություն՝ դրա իրականացմամբ նպաստելու երկրի ստանձնած պարտավորությունների կատարմանը, ինչպես նաև աջակցություն ակնկալելով:
3. Համայնքում ներդնել կայուն որսորդության փորձառություններ:
4. Համայնքի զարգացման ծրագրերը կազմելիս ձեռնպահ մնալ համայնքում առկա կրիտիկական կենսամիջավայրերի ներառումից: Զարգացման ծրագրերում նախատեսել դեգրադացված հողատարածքների վերականգնման միջոցառումներ:
5. Խրախուսել համայնքում վայրի կենսաբազմազանության տեսակների վրա հիմնված կայուն գործունեությունների, արտադրանքների և ծառայությունների զարգացումը՝ առաջնություն տալով ավանդական կայուն օգտագործման ձևերին:
6. Վայրի տեսակների կայուն, անվտանգ և օրինական օգտագործման, հավաքի և առևտրի ապահովման համար համայնքում կազմակերպել իրազեկման միջոցառումներ:
7. Համայնքի տարածքում կիրառել «մարդ-վայրի կենդանիներ» կոնֆլիկտի նվազեցմանն ուղղված միջոցառումներ՝ համագործակցելով միջազգային կազմակերպությունների հետ:
8. Համայնքի ջրամատակարարման և ջրհեռացման համակարգերի արդիականացման ճանապարհով նվազեցնել ջրային ռեսուրսների աղտոտման մակարդակը:
9. Գյուղատնտեսության ոլորտում խուսափել թունաքիմիկատների և պեստիցիդների օգտագործումից:
10. Շարունակել և ընդլայնել բնակավայրերում թափոնների նախնական տեսակավորմանը, սննդային թափոնների կրճատմանն ուղղված նախաձեռնությունների ցանցը:
11. Խթանել համայնքի բնակավայրերի կանաչ զարգացումը:
12. Ինտեգրվել պետական բնապահպանական կառավարման մեջ՝ համագործակցելով պետական կառավարման մարմինների հետ:
13. Բարձրացնել համայնքի բնակչության բնապահպանական իրազեկվածության մակարդակը՝ խրախուսելով համայնքում կազմակերպվող բնապահպանական միջոցառումներին նրանց մասնակցությունը:
14. Կենսաբազմազանության պահպանման ոլորտում իրականացվող ծրագրերում և միջոցառումներում ապահովել գենդերային հավասարությունը:
15. Ուսումնասիրել «EU4Environment» ծրագրի շրջանակում մշակված «Հայաստանում էմերալդ ցանցի թեկնածու տարածքների վերանայման

առաջարկություններ» աշխատանքի (AM0000002) «Սևան» էմերալդ տարածքին վերաբերող մասերը՝ էջ 16-18[10] և առաջարկություններ ներկայացնել ՀՀ Շրջակա միջավայրի նախարարություն:

16. Ուսումնասիրել «ՍՈԼՅՈՒՏՈՆ ՍՊԸ»-ի և «Միխայել Զուքով» հիմնադրամի կողմից «Կենսոլորտային տարածքները՝ որպես կլիմայի փոփոխության մեղմման և հարմարվողականության մոդելային տարածաշրջաններ. Հայաստանում «Դիլիջան» կենսոլորտային տարածքի ստեղծման կարողությունների զարգացում» զեկույցը և առաջարկություններ ներկայացնել ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարություն:

[10] https://www.eu4environment.org/app/uploads/2024/10/Recommendations-for-Review-of-the-Candidate-Emerald-Sites-in-Armenia-ARM.pdf